

Doden van dieren aan het licht

nieuwe RDA-zienswijze

Opvattingen over hoe, wanneer, door wie en óf dieren gedood mogen worden zijn aan het veranderen. Dierenwelzijn is steeds vaker onderwerp van maatschappelijk debat en komt ook aan de orde in de zienswijze *Doden van dieren aan het licht* van de Raad voor Dieraangelegenheden (RDA). Deze zienswijze zet de vragen over en dilemma's bij het doden van dieren op een rijtje.

Bron: RDA-zienswijze Doden van dieren aan het licht

Vijf redenen om dieren te doden

Onder welke voorwaarden mogen we dieren doden? De diverse antwoorden op deze vraag zijn aan het veranderen nu het doden van dieren niet meer als vanzelfsprekend wordt geaccepteerd. Dat betekent niet dat het doden van dieren in alle gevallen als een probleem wordt gezien, maar wel dat het om een handeling gaat die meer aandacht en discussie vereist. Om grip te krijgen op dit thema, bespreekt de RDA verschillende dierenwelzijns-kwesties aan de hand van vijf redenen om dieren te doden: ten eerste, het voorkomen of beheersen van overlast door dieren die materiële, fysieke of mentale schade kunnen veroorzaken, zoals door bruine ratten of agressieve honden. De tweede reden betreft het beëindigen van lijden, bijvoorbeeld het doden van ongeneeslijk zieke huisdieren of niet-levensvatbare productiedieren. Ten derde noemt de RDA het niet voldoen aan een beoogd doel, zoals dieren die niet in het productiesysteem passen (eendagshaantjes) of het natuurlijk evenwicht verstoren (wilde wasberen). Ten vierde, het doden van dieren om dierziektes en economische of gezondheidsrisico's te bestrijden, bijvoorbeeld om vogelgriep te voorkomen of de verspreiding van het coronavirus door besmette nertsen. De vijfde reden is het nut voor de mens; het doden van varkens voor hun vlees of van muizen voor geneesmiddelen-onderzoek.

Functie en uitvoeringspraktijk

Voor elk van de vijf redenen geldt dat het doden een eigen functie en uitvoeringspraktijk heeft. Voor plaagdierbeheersers is vooral de RDA-analyse van de eerste reden in hoofdstuk 2 van belang. Hierin constateert de RDA dat het beleid

rondom het voorkomen of beheersen van dierenoverlast per gemeente of provincie verschilt en vaak onduidelijk is. Zo is het toepassen van de regels niet altijd duidelijk en missen gemeenten soms de benodigde basiskennis om dierenoverlast aan te pakken. Ook verschilt de bestrijding van bijvoorbeeld zwarte ratten, grauwe ganzen en stadsduiven per gemeente. Sommige nemen al bij de eerste melding van overlast maatregelen, andere pas bij ernstige overlast. Ook is niet duidelijk wie moet beslissen of de overlast groot genoeg is om dieren te rechtvaardigen. Er bestaat vaak geen duidelijke visie op het overlastprobleem omdat er zoveel belanghebbenden zijn: overheidsinstellingen, particulieren, ondernemers, plaagdierbeheersers, boeren, fauna- en wildbeheerseenheden, enzovoort. Zij werken niet altijd effectief samen terwijl dat een oplossing zou kunnen zijn voor gezamenlijke problemen. Provincies gebruiken bijvoorbeeld verschillende methoden om overlast veroorzaakt door grauwe ganzen te bestrijden. Het streven is om de schade door afschot terug te brengen naar het niveau van 2005, maar dat is alleen in Zeeland gelukt. Veel mensen kiezen ervoor om plaagdieren te doden, ook als preventieve maatregelen mogelijk zijn. Dit geldt vooral voor ratten en muizen, maar bijvoorbeeld ook voor grauwe ganzen. De RDA pleit er daarom voor om eerst niet-dodelijke methoden te onderzoeken. In het geval van grauwe ganzen bijvoorbeeld, kunnen graslanden onaantrekkelijk worden gemaakt door een grotere verscheidenheid aan gewassen te verbouwen. De effectiviteit van deze oplossing wordt nog door Wageningen University & Research onderzocht.

De RDA geeft aan dat een preventieve aanpak wordt bemoeilijkt doordat zowel particulieren als overheden bij de eerste tekenen van rattenoverlast al bang zijn voor de uitbraak van een grote rattenplaag. Particulieren gebruiken daarom klemmen of rodenticiden om ratten te doden maar zij pakken de oorzaak (de beschikbaarheid van voedsel en schuilom-gelijkheden) zelden aan. Ook gemeenten kiezen lang niet altijd voor snelle en pijnloze bestrijdingsmiddelen. Ze schakelen weliswaar professionele plaagdierbeheersers in voor oorzaakbestrijding, maar kiezen daarnaast ook vaak voor dieronvriendelijke bestrijdingsmethoden. Het rapport van het Centre for Sustainable Animal Stewardship (2018) beschrijft rodenticiden, bepaalde klemmen, lijmplanken en vangkooien als dieronvriendelijk. Het centrum betoogt dat sommige klemmen onvoldoende slagkracht hebben om snel te doden. In Nederland zijn lijmplanken weliswaar officieel verboden maar ze worden toch nog gebruikt. Ook dieren in vangkooien dood laten gaan is dierenmishandeling en strafbaar in Nederland. De naleving van deze regelgeving blijkt in de praktijk lastig te controleren.

RDA-aanbevelingen

De RDA concludeert dat we in Nederland de oorzaak van overlast niet op tijd aanpakken en pas maatregelen nemen als het eigenlijk al te laat is. Dit staat haaks op de zorgplicht van mensen voor een fatsoenlijk leven voor dieren. De raad adviseert de rijksoverheid, provincies en gemeenten dan ook om IPM in te zetten voor de preventie van dierenoverlast, bijvoorbeeld met maatregelen bij nieuw- of verbouw en door informatie over preventie te geven aan burgers. Daarnaast moet de landelijke

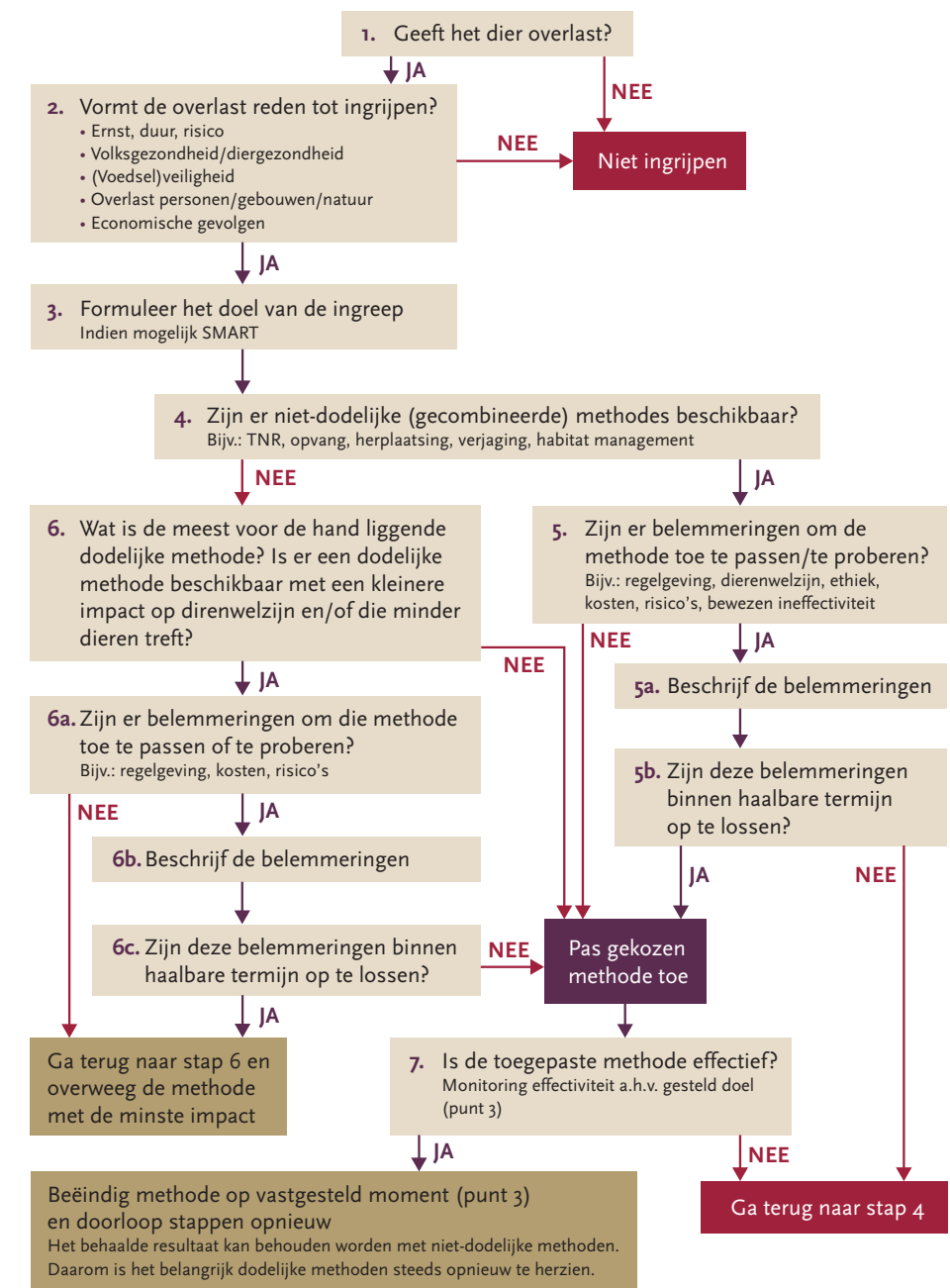
registratie van plaagdieren worden ge-professionaliseerd om de omvang van de overlast goed in kaart te brengen. Ook is een betere onderlinge afstemming van gemeentelijk en provinciaal beleid vereist om de ongelijke behandeling van plaagdieren en de onduidelijkheid over de aanpak te voorkomen.

Dit advies krijgt handen en voeten middels vier RDA-aanbevelingen: (1) preventieve maatregelen om minder dieren te doden, (2) zorgvuldige afwegingen van de belangen van mensen en van dierenwelzijn, (3) denken vanuit het welzijn van het dier en (4) verantwoorde uitvoering door vakbekwame mensen. Ook biedt de RDA een afwegingskader voor het doden van plaagdieren (zie figuur 1) om te doorlopen bij het maken van een keuze tussen dodelijke en niet-dodelijke methoden. De zorgplicht van mensen voor dieren houdt ook in dat het doden van dieren alleen na een zorgvuldige afweging mag plaatsvinden. Het door de RDA voorgestelde afwegingskader gaat uit van de intrinsieke waarde van het dier en het 'nee, tenzij-principe': niet doden, tenzij er serieuze belemmeringen zijn om niet-dodelijke methoden te kiezen. Dit kan bijvoorbeeld door een omgeving eerst onaantrekkelijk te maken voor plaagdieren, voedsel te verwijderen, geen nestgelegenheid te bieden of door plaagdieren te weren. Als dit niet werkt, kunnen niet-chemische middelen worden ingezet. Pas als die niet effectief blijken, mogen chemische middelen worden gebruikt, maar alleen door gecertificeerde plaagdierbeheersers die met een goedgekeurd IPM-protocol werken.

Afwegingskader voor het doden van dieren

Het RDA-afwegingskader voor het doden van dieren die overlast geven is erop gericht om in plaats van dodelijke methoden, eerst te overwegen of een effectieve niet-dodelijke aanpak mogelijk is. Het kader vraagt in zeven stappen om antwoorden op verschillende afwegingen. Het gaat bijvoorbeeld om de vraag of een dier overlast geeft (stap 1), of de overlast tot ingrijpen noodzaakt (stap 2), wat het doel van een ingreep is (stap 3), of er niet-dodelijke of gecombineerde methoden zijn (stap 4) en een afweging van de belemmeringen om een methode toe te passen (stap 5). Wanneer de niet-dodelijke aanpak niet effectief blijkt, is een zorgvuldige afweging nodig van welke dodelijke methode het meest

Afwegingskader voor het doden van dieren die overlast geven

voor de hand ligt (stap 6) en welke een kleinere impact op het dierenwelzijn heeft en/of minder dieren treft. De laatste stap (7) is een evaluatie van de effectiviteit van de toegepaste methode. Het RDA stelt dat deze zeven stappen alleen door professionele plaagdierbeheersers met theoretische én praktische deskundigheid mogen worden toegepast, het liefst in samenwerking met alle betrokken partijen. Daarbij is het belangrijk om voldoende draagvlak te creëren door bij iedere stap met alle partijen te communiceren. ●

Figuur 1: Afwegingskader voor het doden van dieren die overlast geven. Bron: RDA-zienswijze Doden van dieren aan het licht

De complete zienswijze *Doden van dieren aan het licht* is te vinden op de website van de RDA, waar ook het webinar van juni jongstleden met een toelichting op de zienswijze is terug te zien.